

14^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΡΟΛΟΓΙΑ» (2023)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

*Ιστορική διαδρομή, εννοιολογικό περιεχόμενο
και ζητήματα απόδοσης
θεμελιωδών μεταφρασεολογικών όρων
από τα γερμανικά στα ελληνικά*

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Επιστημονικά πεδία ξένα προς τη γλώσσα και τη γλωσσική επικοινωνία, π.χ. βιολογία:

- *έκφραση των γονιδίων / γονιδιακή έκφραση // Genexpression*

- *μεταγραφή // Transkription*
- *μετάφραση // Translation*

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Μονόγλωσσα γενικά λεξικά ①

ΧΛΝΓ 2016

Χ. Γ. Χαραλαμπίκης (επιμ.), *Χρηστικό λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας. Με προσθήκες και βελτιώσεις* (Ειδική έκδοση για την εφημερίδα *Το Βήμα*), τ. 1: Α – Ζ: Υ–Ω, Αθήνα, Ακαδημία Αθηνών · Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη · *Το Βήμα*, 2016.

- *μεταφράζομαι : ισοδυναμώ, σημαίνω, συνεπάγομαι*

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Μονόγλωσσα γενικά λεξικά ②

DDUW 2019

Dudenredaktion (Hrsg.), *Duden. Deutsches Universalwörterbuch*, 9., überarbeitete und erweiterte Auflage, Berlin, Dudenverlag · Bibliographisches Institut, 2019.

- *übersetzen : (eine Sache in eine andere) umwandeln*

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Διάκριση ①

- *μετάφραση / Übersetzung*

- *ανθρώπινη μετάφραση // menschliche Übersetzung / Humanübersetzung*
- *αυτόματη / μηχανική μετάφραση // automatische Übersetzung / Automatenübersetzung
maschinelle Übersetzung / Maschinenübersetzung*

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Διάκριση ②

- *μετάφραση / translation*

- *διαγλωσσική μετάφραση / καθαυτό μετάφραση // interlingual translation / translation proper*
- *ενδογλωσσική μετάφραση / αναδιατύπωση // intralingual translation / rewording*
- *διασημειωτική μετάφραση / μεταλλαγή // intersemiotic translation / transmutation*

Jakobson 1959 («On linguistic aspects of translation»)

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Πρωτοτυπική αντιδιαστολή και αντιστοιχία

- *μετάφραση / Übersetzen* ↔ *διερμηνεία / Dolmetschen*
↓ ↓
- *γραπτός λόγος* ↔ *προφορικός λόγος*

Μονόγλωσσα γενικά λεξικά ①

ΧΛΝΓ 2016

Χ. Γ. Χαραλαμπίκης (επιμ.), *Χρηστικό λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας. Με προσθήκες και βελτιώσεις* (Ειδική έκδοση για την εφημερίδα *Το Βήμα*), τ. 1: Α – Ζ: Υ–Ω, Αθήνα, Ακαδημία Αθηνών · Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη · *Το Βήμα*, 2016.

- *μεταφράζω* : αποδίδω προφορικό ή γραπτό λόγο σε άλλη γλώσσα ή μορφή της ίδιας γλώσσας

Μονόγλωσσα γενικά λεξικά ②

DDUW 2019

Dudenredaktion (Hrsg.), *Duden. Deutsches Universalwörterbuch*, 9., überarbeitete und erweiterte Auflage, Berlin, Dudenverlag · Bibliographisches Institut, 2019.

- *übersetzen : (schriftlich od. mündlich) in einer anderen Sprache (wortgetreu) wiedergeben*

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Ανασημασιοδότηση από φιλοσοφική σκοπιά

• *μετάφραση / Übersetzen ↔ διερμηνεία / Dolmetschen*

• *γραπτός λόγος ↔ προφορικός λόγος*

• *επιστήμες και τέχνες ↔ πρακτικά επαγγελματικού βίου*

Schleiermacher 1813/1838 («Ueber die verschiedenen Methoden des Uebersetzens»)

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Επανοριοθέτηση στο πεδίο της μεταφρασεολογίας

• *μετάφραση / Übersetzen ↔ διερμηνεία / Dolmetschen*

• *γραπτός λόγος ↔ προφορικός λόγος*

• Ουσιαστικό κριτήριο: παγιότητα – ελεγχιμότητα

Kade 1968 (*Zufall und Gesetzmäßigkeit in der Übersetzung*)

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

- *Translation* [μετάφραση ή/και διερμηνεία]

- *Übersetzen* [μετάφραση]
- *Dolmetschen* [διερμηνεία]

› *Translat, Translator, translatorisch*

Kade 1963 («Aufgaben der Übersetzungswissenschaft»)

Kade 1968 (*Zufall und Gesetzmäßigkeit in der Übersetzung*)

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

- *Translation* [μετάφραση ή/και διερμηνεία]

- *Sprachmittlung* [γλωσσική (δια)μεσολάβηση]

Reiß · Vermeer 1991 (*Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*)

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Amman 1990

M. Ammann, *Grundlagen der modernen Translationstheorie. Ein Leitfaden für Studierende* (Translatorisches Handeln, 1), 2. Auflage, Heidelberg, Institut für Übersetzen und Dolmetschen der Universität Heidelberg, 1990.

Amman 2014

M. Ammann, *Βασικές αρχές της Μεταφρασεολογίας. Ένα εγχειρίδιο για επίδοξους μεταφραστές & διερμηνείς, μετάφραση · προσαρμογή: Α. Βηδενμάιερ · Δ. Δ. Λάμπρου, επιστημονική επιμέλεια: Α. Βηδενμάιερ, Αθήνα, Εκδόσεις Δίαυλος, 2014.*

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Reiß · Vermeer 1991

K. Reiß · H. J. Vermeer, *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie* (Linguistische Arbeiten, 147), 2. Auflage, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1991.

Reiß · Vermeer 2021

K. Reiß · H. J. Vermeer, *Θεμελίωση μιας γενικής θεωρίας της Μετάφρασης, μετάφραση · επιστημονική επιμέλεια · πρόλογος · μεταφραστικά σχόλια: Ο. Ι. Seel, γλωσσική επιμέλεια: Χ. Καρβούνης, Αθήνα, Εκδόσεις Δίαυλος, 2021.*

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Εναλλακτική απόδοση ①

- *Translation* > Μετάφραση

- *Übersetzen* > μετάφραση
- *Dolmetschen* > διερμηνεία

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Εναλλακτική απόδοση ②

- *Translation* > μετάφραση ή/και διερμηνεία

- *Übersetzen* > μετάφραση
- *Dolmetschen* > διερμηνεία

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Νεότερη απόδοση

- *Translation* > Μετάφραση

- *Übersetzen* > μετάφραση
- *Dolmetschen* > διερμηνεία

ΑΝΤΙΔΙΑΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΣΥΖΕΥΞΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Καθιέρωση συγγενών γερμανόγλωσσων όρων

- *Translation* [μετάφραση ή/και διερμηνεία]

- *Translat* > [προϊόν μετάφρασης ή/και διερμηνείας]

- *Übersetzung* > ① μετάφραση
② μετάφρασμα

Ορολογικός επαμφοτερισμός

- *μ/Μετάφραση*

- «μετάφραση ή/και διερμηνεία» (έννοια γένους)

- «μετάφραση» (έννοια είδους)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ (ΥΠΟ)ΠΕΔΙΑ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ

Γερμανόγλωσση ορολογία για τα επιστημονικά αντικείμενα

- *Translation*

- *Übersetzen*
- *Dolmetschen*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ (ΥΠΟ)ΠΕΔΙΑ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ

Γερμανόγλωσση ορολογία για τα επιστημονικά (υπο)πεδία

- *Translationswissenschaft / Translationstheorie / Translatologie / Translatorik*

- *Übersetzungswissenschaft / Übersetzungstheorie*
- *Dolmetschwissenschaft / Dolmetschtheorie*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ (ΥΠΟ)ΠΕΔΙΑ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ελληνόγλωσση ορολογία για τα επιστημονικά αντικείμενα

- *μ/Μετάφραση / μετάφραση ή/και διερμηνεία*

- *μετάφραση*
- *διερμηνεία*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ (ΥΠΟ)ΠΕΔΙΑ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ

Ελληνόγλωσση ορολογία για τα επιστημονικά (υπο)πεδία

- *μ/Μεταφρασεολογία*

- *μεταφρασεολογία (μεταφρασιολογία) /
θεωρία της μετάφρασης / επιστήμη της μετάφρασης /
μεταφραστικές σπουδές*
- *διερμηνειολογία (*διερμηνολογία) /
θεωρία της διερμηνείας / επιστήμη της διερμηνείας /
σπουδές διερμηνείας*

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Εναλλακτικές αποδόσεις

- *Translation* > ① μ/Μετάφραση
② μετάφραση ή/και διερμηνεία

- *Übersetzen* > μετάφραση
- *Dolmetschen* > διερμηνεία

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Δυνάμει απόδοση

- *Translation (Sprachmittlung)* > γλωσσική (δια)μεσολάβηση

- *Übersetzen* > μετάφραση
- *Dolmetschen* > διερμηνεία

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Οικογένεια γερμανόγλωσσων όρων

- *Translation, Translat, Translator, translatorisch, Translationswissenschaft, Translationstheorie, Translatologie, Translatorik*

Αναζήτηση και συζήτηση νέων λύσεων

- Ελληνική Εταιρεία Μεταφρασεολογίας (ΕΕΜ)
- Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)
- Ελληνικό Δίκτυο Ορολογίας (ΕΔΟ)

14^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΡΟΛΟΓΙΑ» (2023)

Ευχαριστώ θερμά!

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αθηνών

Γλωσσολόγος · Μεταφρασεολόγος · (Μετα)Λεξικογράφος